

УДК: 378.018:005.6

Муращенко Тетяна Вікторівна

Керівник компанії

Tree IT, м. Харків, Україна

info@treeit.com.ua

ЗМІШАНЕ ТА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК СПОСІБ ДОСТУПУ ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті розглядається термінологія змішаного та дистанційного навчання, теорія і методика дистанційного навчання, котра повинна враховувати зміни, які відбулися в освітній інформаційній структурі сучасного суспільства, що зумовлює актуальність розробки та впровадження нових освітніх послуг, створених на базі ІКТ та дистанційних технологій. Дистанційне навчання сьогодні є особливо актуальним у сфері підготовки молоді, які мають різний віковий, культурний, соціальний рівень та різні мотиви навчання. Дистанційне навчання може розглядатися як засіб модернізації системи навчання. Аналізується структура онлайн та очної форм навчання, тенденції щодо впровадження змішаної форми навчання.

Ключові слова: ІКТ; змішане навчання; дистанційне навчання; самостійна робота; дистанційні курси; статистика освіти

Дана статистика свідчить про те, що українці прагнуть якісного рівня навчання, але стан системи освіти та низький рівень впровадження ІКТ перешкоджають встановленню високого ступеня навчання в українській державній устрій.

В умовах ускладненої ситуації української освітньої системи, актуально розглянути змішану та дистанційну форму навчання, порядок їх застосування та переваги використання.

Аналіз наукових досліджень, на які спирається автор. Проблематику змішаної та дистанційної освіти у своїх роботах вивчали Дж. Мунен, А. С. Бурмістрова, Н. М. Болюбаш, В. П. Демкин, В. Ю. Гнезділов, В. П. Голубєва, І. М. Ільїна, О. Г. Кіріленко, М. В. Коваль, Н. І. Муліна, В. Г. Маняхіна, О. В. Мірзабекова, О. Ф. Мусійовська, Н. Ю. Найдєнова, Е. Б. Новікова, Є. М. Смирнова-Трибульська, Н. Ф. Телешева, О. В. Хмель, І. В. Холодкова, П. І. Підкасистий, С. В. Шокалюк, Р. В. Шульміна, Б. І. Шуневич та ін.

Blended Learning - так зветься мовою оригіналу поняття "змішане навчання". Вперше, дана термінологія була створена та введена в лексикон американським Interactive Learning Center, у 1999 році [7]. Тлумачення дієслова "blend", в кожного з розглянутих авторів, різне. Наприклад, Є. М. Смирнова-Трибульська називає його гібридним [9], Дж. Мунен – гнучким [10], Н. В. Рашевська – змішаним [8], а Б. І. Шуневич – комбінованим навчанням [7].

На відміну від попередньо розглянутих авторів, Н. М. Болюбаш вважає терміни «змішане навчання», «комбіноване навчання», «гібридне навчання» синонімами та тлумачить їх зміст таким чином: "поєднання дистанційного та електронного мережевого навчання з традиційними формами навчання: очною та заочною" [2].

Виокремлення аспектів проблеми, які ще недостатньо вивчені. До питань змішаного та дистанційного навчання, які залишаються невирішеними відносяться:

- Цілковита гарантія безпеки даних студентів та викладачів.
- Відсутність персонального підходу до кожного з учнів.
- Швидкий технологічний прогрес у сфері освіти і, як наслідок, стрімкий ріст конкурентів на ринку, перенасичення пропозиціями, застаріла інформація тощо.
- Традиційна освіта формує базову модель поведінки у студентів, що заважає

якісно сприймати матеріал дистанційного та змішаного навчання.

Мета статті – аналіз впровадження дистанційного навчання.

Завдання статті:

- Дослідження понять "дистанційної" та "змішаної" освіти.
- Самостійна робота студентів, як важливий компонент навчання.
- Складення рекомендацій щодо застосування дистанційного та змішаного способів навчання, як доступу до якісної освіти.

Виклад основного матеріалу. Є.С. Полат дає таке визначення поняттю "дистанційне навчання": взаємодія вчителя та учнів між собою на відстані, що висвітлює всі притаманні навчальному процесу компоненти (мета, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання) специфічними засобами Інтернет-технологій [1]. Дистанційне навчання проходить онлайн, за допомогою Інтернет-технологій, та в більшості випадків має форму дистанційного курсу. Тобто, як і в випадку очного навчання, дистанційні заняття мають заплановану програму і структуровану систему надання інформації.

Дистанційні курси мають трирівневу структуру:

- Навчання за допомогою ІКТ (комп'ютер, смартфон). В цьому випадку студент самостійно вирішує поставлені задачі.
- Взаємодія з викладачем, за допомогою ІКТ.
- Співробітництво з провідними експертами досліджуваної спеціальності, за допомогою ІКТ.

Назва "змішане навчання" набула популярності після появи й публікації книги "Довідник змішаного навчання" Бонкома і Грема. Крім того, що для появи змішаного навчання потрібно поєднати традиційні та ІКТ технології, автори книги винайшли три категорії "освітніх сумішей" [11]:

- Створення суміші - на даному етапі у традиційну модель освіти додаються компоненти дистанційного навчання, які вирішують деякі проблеми.
- Збільшення суміші - зміни без радикальних перетворень. Наприклад, пошук додаткового матеріалу в Інтернеті, доступ до лекцій в онлайн режимі.
- Модифікація суміші - слухачі лекцій перетворюються на тих, хто самостійно вирішує завдання у потрібний йому час. Така можливість з'являється завдяки розвитку ІКТ.

Змішане навчання об'єднує інструменти очного та дистанційного навчання у тих пропорціях, які найкраще підходять до конкретної ситуації. Традиційне навчання "лікує" недоліки дистанційних занять, і навпаки, онлайн освіта повністю виключає проблеми очного навчання.

З вище наведеного можна говорити, що важливе місце в системі дистанційного навчання належить самостійній роботі студентів. Тому організації самостійної роботи належить приділяти особливу увагу. В. М. Шейко пропонує базову модель організації самостійної роботи студентів в системі дистанційної освіти. Модель складається з п'яти етапів, кожен з яких має свою специфіку організації та змісту діяльності. Перший етап є підготовчим, другий етап – пропедевтичний, третій – теоретичний, четвертий – навчально-практичний, п'ятий – звітно-практичний. На першому етапі здійснюється підготовка до самостійної роботи, розробляється координаційний план самостійної роботи студентів: бюджет вільного часу на самостійну роботу студентів, щотижневий графік самостійної роботи, тематичний план самостійної роботи, рекомендації щодо роботи з літературою, комп'ютером, аудіо- та відеоносіями. На другому етапі робота спирається на навчальну програму з використанням навчального фільму, який вводить студентів у вивчення курсу та основних рекомендацій щодо роботи з курсом. На

третьому етапі використовуються підручники, додаткова література, оглядовий курс лекцій, дається методичний коментар до практичної діяльності з курсу. На четвертому етапі використовуються хрестоматії, практикуми, збірники вправ, відбувається самоконтроль засвоєння знань. На п'ятому етапі передбачено виконання письмових робіт: рефератів, контрольних, курсових робіт, здійснюється конспектування, анування додаткової літератури. Отже, цю базову модель можна взяти за основу для розробки моделі організації самостійної роботи в контексті дистанційного навчання.

Тому, для вирішення проблем дистанційного навчання, було створено змішану форму вивчення матеріалу. Змішані підходи до навчання виявилися одними з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяють скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу [6]. Можна виділити шість причин використання змішаного навчання [12]:

- Високий педагогічний рівень.
- Доступ до знань.
- Соціальна взаємодія.
- Персональна дія та мотивація.
- Економічна ефективність.
- Простота перегляду.

Висновки. Тенденції до зростання ролі самостійної роботи студентів, розмиття меж між різними формами організації навчання внаслідок широкого використання засобів ІКТ привели до появи змішаного навчання – педагогічно виваженого поєднання технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання, спрямованого на інтеграцію аудиторного та позааудиторного навчання. За такого означення змішане навчання реалізує системні принципи відкритої освіти: мобільності учасників навчального процесу, рівного доступу до освітніх систем, надання якісної освіти, формування структури та реалізації освітніх послуг.

Важливим аспектом впровадження дистанційного навчання є створення єдиного інформаційно-освітнього простору для навчального процесу щодо підготовки студентів.

- Співпраця є ключовим компонентом, оскільки включається в діяльність студентів переглядом усієї програми й вимагає кваліфікованого супроводу та якісного курсу.
- Вивчення соціальних сервісів стає все більш важливим з точки зору пізнання.
- Неофіційний досвід навчання є частиною проекту, а не просто побічним продуктом.
- Електронні ресурси змінюють роботу й навчання і необхідно переглянути та переробити старі процеси.

Перспективи подальших досліджень: розробити модель системи змішаного навчання у ВНЗ України; виділити засоби інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на реалізацію змішаного навчання; розробити систему управління змішаним навчанням, що урахує особливості організації навчального процесу у ВНЗ України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В.Ю., Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В., Богачков Ю.М. Технологія розробки дистанційного курсу. За ред. Бикова В.Ю. та Кухаренка В.М. Київ. Міленіум. 2008. 324 с.
2. Болюбаш Н. М. Використання сучасних інформаційних технологій у професійній підготовці економістів [Електронний ресурс]. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. № 5 (13). URL: <http://www.nbu.gov.ua/e->

- journals/ITZN/em13/ content/09bnmetv.htm
3. Гуманитарные технологии. Информационно-аналитический портал [Электронный ресурс]. URL: <http://gtmarket.ru/>
  4. Каташинская А. Украина – среди стран-лидеров по общей образованности. - Комсомольская правда Украины (2016) [Электронный ресурс]. URL: <http://kp.ua/life/534000-ukraina-sredy-stran-lyderov-po-obschei-obrazovannosti>.
  5. Коваль М. В. Електронне дистанційне і комбіноване навчання у львівських вищих освітніх закладах. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2006. № 1. С. 199-203.
  6. Кухаренко В.М., Березенська С.М., Бугайчук К.Л., Олійник Н.Ю., Олійник Т.О., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г., Столяревська А.Л. Теорія та практика змішаного навчання: Монографія (2016) [Електронний ресурс]. URL: [http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/23536/3/Kukhareno Teoriia ta praktyka 2016.pdf](http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/23536/3/Kukhareno%20Teoriia%20ta%20praktyka%202016.pdf)
  7. Подберезкина А. Blended Learning: переход к смешанному обучению за 5 шагов [Электронный ресурс]. URL: <http://zillion.net/ru/blog/375/blended-learning-priekhod-k-smieshannomu-obucheniuu-za-5-shagov>
  8. Рашевська Н. В. Програмні засоби мобільного навчання [Електронний ресурс]. Інформаційні технології і засоби навчання. 2011. № 1 (21). URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_1/Rashevsk.pdf
  9. Смирнова-Трибульская Е. Н. Основы формирования информатических компетентностей учителей в области дистанционного обучения: монография / Е. Н. Смирнова- Трибульская. Министерство образования и науки Украины: Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. Херсон: Айлант. 2007. 704 с.
  10. Collis B., Moonen J. Flexible learning in a digital world: experiences and expectations. London: Kogan Page Limited. 2001. 231 p.
  11. Patricia Mc Gee, Abby Reis. Blended Course Design: A Synthesis Of Best Practices. Journal of Asynchronous Learning Networks. 2012. Volume 16. Issue 4. p.7- 22.
  12. Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, And Future Directions [Online]. URL: http://oldwww.sd91.bc.ca/frenchj/My%20Pages/e-articles/graham_intro.pdf

BLENDED AND DISTANCE LEARNING AS A WAY OF ACCESS TO QUALITY EDUCATION

Murashchenko Tatiana Victorivna
 Head of the company
 Tree IT, Kharkiv, Ukraine
info@treeit.com.ua

Abstract. The article deals with the terminology of mixed and distance learning, the theory and method of distance learning, which should take into account the changes that have taken place in the educational information structure of modern society, which determines the relevance of the development and implementation of new educational services based on ICT and remote technologies. Distance education today is especially relevant in the field of training young people with a different age, cultural, social level and different motives of education. Distance learning can be considered as a means of modernizing the education system. The structure of online and full-time learning forms, trends in the implementation of a mixed form of learning is analyzed.

Keywords: ICT; Mixed learning; Distance Learning; independent work; Distance courses; Education statistics

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATE)

1. Bykov, V.Ju., Kukharenko, V.M., Syrotenko, N.Gh., Rybalko, O.V. & Boghachkov, Ju.M. (2008). Technology development distance course, Kyiv, Milenium, 324 p. (in Ukrainian)
2. Boljubash, N. M. (2009). The use of modern information technologies in the training of economists. *Informacijni tehnologii i zasobi navchannja*, 5 (13). Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em13/content/09bnmetv.htm> (in Ukrainian)
3. Humanitarian technologies. Informational and analytical portal (2016). Retrieved from <http://gtmarket.ru/> (in Russian)
4. Katashinskaja, A. (2016) Ukraine among the countries-leaders by global education. *Komsomol'skaja pravda Ukrainy*. Retrieved from: <http://kp.ua/life/534000-ukrayna-sredy-stran-lyderov-po-obschei-obrazovannosti> (Russian)
5. Kovalj, M. V. (2006). Electronic distance and combined studies in Lviv higher education institutions. *Pedagogy and Psychology of Professional Education*, 1, 199-203 (in Ukrainian)
6. Kukharenko, V.M., Berezensjka, S.M., Bughajchuk, K.L., Olijnyk, N.Ju., Olijnyk, T.O., Rybalko, O.V., Syrotenko, N.Gh. & Stoljarevsjka, A.L. (2016) *Teorija ta praktyka zmishanogho navchannja: Monoghracija* (2016). Retrieved from: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/23536/3/Kukharenko_Teorija_ta_praktyka_2016.pdf (in Ukrainian)
7. Podberezkina, A. (2013). Blended Learning: transition to mixed learning in 5 steps Retrieved from: <http://zillion.net/ru/blog/375/blended-learning-pieriekhod-k-smieshannomu-obuchieniu-za-5-shagov> (in Russian)
8. Rashevs'ka, N. V. (2011). Software for mobile mobility. *Informacijni tehnologii i zasobi navchannja*, 1 (21). Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_1/Rashevska.pdf (in Ukrainian)
9. Smirnova-Tribul'skaja, E. N. (2007). Fundamentals of the formation of informational competence of teachers in the field of distance learning: monograph. Ministry of Education and Science of Ukraine: Nacional'nyj pedagogicheskij universitet imeni M.P. Dragomanova. Herson: Ajlant, 704 p. (in Russian)
10. Collis, B. & Moonen, J. (2001). Flexible learning in a digital world: experiences and expectations. London: Kogan Page Limited, 231 p.
11. Patricia, Mc Gee, Abby, Reis (2012). Blended Course Design: A Synthesis Of Best Practices. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, Volume 16: Issue 4, p.7-22
12. Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, And Future Directions (2004). Retrieved from: http://oldwww.sd91.bc.ca/frenchj/My%20Pages/e-articles/graham_intro.pdf